

Milos 17. – 25. maj 2019

af Hans Ketil

Lotte og jeg, Lottes søster Vibber og dennes veninde Vibse fra Brøndby Kajakklub havde talt om at booke en uges kajakferie hos Rod Feldtmann og hans kone Petrinela Vikeli i bjergbyen Triovasalos på den græske ø Milos. Vi spredte ordet, og Kim fra Nexø og 4 andre fra Brøndby, som vi kender fra bl.a. træffene i Hullehavn, sluttede sig til, så vi endte med at være en gruppe på 9, der tog af sted.

Milos er den sydvestligste ø i øgruppen Kykladerne i det Ægæiske hav. Den ligger 150 km SSØ for Athen (3 kvarter med fly eller 7 timer med færge fra Piræus). Sammenlignet med Bornholms 588 km² dækker Milos 151 km² – altså kun godt ¼, men øens udformning betyder, at dens kystlinje er 130 km. Milos er ikke dannet af ét men af mange vulkanske udbrud gennem millioner af år, hvilket gør lava kysten meget varieret i former farver. Den store bugt, hvor havnebyen Adamas ligger, var centrum for udbruddene, og øen er således resterne af kraterkanten. Højeste punkt er 752 m.o.h. Vulkanen er for længst udslukt, men vi mærkede flere steder den geotermiske aktivitet gennem varme klipper og svovldampe, som siver ud og bobler op fra undergrunden. Der kan også forekomme mindre jordrustelser, men det mærkede vi nu ikke noget til. Med kun 5.000 indbyggere er befolkningstætheden kun det halve af Bornholms, så indbyggerne har god plads – i hvert fald uden for turistsæsonen.

Vi lettede fra Kastrup tidligt fredag morgen, og efter en mellem-landing i Athen satte vi hen på eftermiddagen foden på Milos' landingsbane og gik ind i en lille spartansk og uprætentiøs lufthavn, hvor de få ansatte dukkede op som Tordenskjolds soldater i forskellige funktioner. Da vi havde fået udleveret vores bagage gik vi ud i den behagelige sommervarme, og efter et kvarters kørsel i taxa blev vi sat af foran Petrinelas guesthouse. Vi blev budt velkommen af vores kommende guide Rod og hans kone Petrinela og fik anvist dejlige værelser i den familiedrevne café og pensionat. Efter at have pakket ud og installeret os gik vi i byen i samlet flok for at få noget at spise. Triovasalos ligger i en klynge små landsbyer, som er mere eller mindre sammenbyggede eller ligger indenfor gå afstand, og der er mange restauranter og caféer, hvor man kan spise sig mæt for en 100 kr. seddel inkl. drikke. Menuerne var domineret af lækre græske retter. På det tidspunkt vi var der, var der ganske få turister, hvilket gjorde, at vi fik indtryk af et levende landsbyliv, hvor alle kender alle og passer på hinanden. Det var kort før valget til Europa parlamentet, og rundt omkring på caféer og restauranter holdt loka-

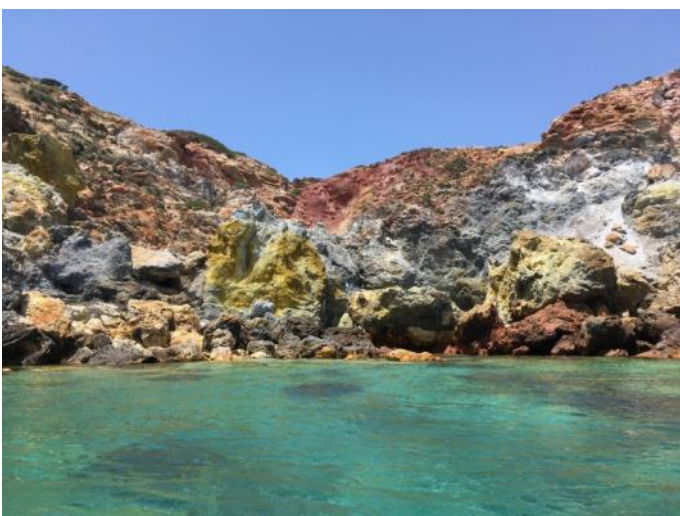
Triovasalos er markeret med en stjerne

Det var kort før valget til Europa parlamentet, og rundt omkring på caféer og restauranter holdt loka-

le kandidater taler for fulde huse. Folk stod helt ud på fortovet og deltog livligt i debatten i den lune sommeraften, og der var et leben i gaderne og en trafik af biler, scootere og ATV'er, som listede sig gennem de smalle, stejle og snoede gader. Midt i menneskemængden sås græsk ortodokse præster. Vi nød den lune sommeraften og livet omkring os, men vi havde været tidligt oppe, så det blev ikke sent, før vi vendte tilbage til pensionatet for at tørne ind med store forventninger til de kommende dage.

Vi vågnede til fjerne hanegal og lidt klimpren fra de lokale kirker. Nød udsigten fra altanen og mødtes kl. 08.30 i caféen til en lækker morgenbuffet, som blev indtaget på det brede fortov udendørs. Kl. 9 kom Rod og orienterede om dagens vejr og turplan. Kl. 9.30 blev vi afhentet i 3 biler og kørte først ned til en grund i byens udkant, hvor Rod opbevarede sine kajaker og grej. Vi skulle vælge personlig kajak og udstyr, og der var meget at vælge imellem. Gode plastkajakker i kendte mærker, enkelte med ror, de fleste med finne. Fine WERNER pagajer og grønlandske årer af træ eller kulfiber. PALM redningsveste og neoprenskørter. Hvis man ikke selv havde det med, kunne man også låne pakposer, svømmebriller og snorkler. Ud over vores gruppe på 9 var der stødt et par andre gæster til, så Rod havde fået assistance af Pavlos, en af hans faste lokale assistenter, som ellers arbejder på øens motorkontor. De sidste dage kom Dave Watson fra England for at hjælpe til i højsæsonen. Han er BCU UKCC 5* Sea Kayak Leader, så det er kompetente folk Rod omgiver sig med.

Så gik turen ad støvede betonveje og stejle, ujævne og krogede grusveje til kysten i det sydøstlige hjørne af øen og det første møde med Middelhavet. Øen havde fået usædvanligt meget regn i løbet af vintermånederne, så vegetationen var stadig frodig, og Petrinela fortalte senere, at der var mange planter og blomster, som de ikke havde set i mange år, men som blot havde ligget i dvale i de tørre år. Luften var 20° i skyggen og vandets temperatur det samme, så påklædningen var alle dagene shorts, T-shirt, kasket, solbriller og sololie. Lækkert at glemme alt om tørdragt. Vi satte ud i det lune vand og roede et par timer langs de stejle og forrevne klipper og gik så i land i en af de utallige vige med paradisiske sandstrande. Vi badede og snorklede i det krystalklare vand, hvor farverne skiftede fra azurblå til smaragdgrøn, så man måtte gnide sig i øjnene. Hvis man havde set det på et postkort, ville man tro, at

det var fotoshoppet, men det her var altså virkelighed. Saltholdigheden er 5 gange højere end Østersøens 7 ‰ på grund af den store fordampning og ringe tilførsel af ferskvand fra floder. Det næringsfattige vand gør, at vandet er klart, så man kan se vidt omkring under vandet, men det betyder også, at der er meget lidt bundvegetation. Vi så kun lidt kort brunt søgræs i visse områder, ellers var havbunden helt nøgen. Mens vi kølede os i havet havde Rod anrettet formiddags snacks med frugt og lækkerier på et lille interimistisk bord, som han havde samlet af nogle stolpestumper og brædestykker. Det skulle vise sig, at han havde noget lignende liggende uanset hvor vi gik i land. Drikkelse måtte vi selv stå for.

Undervejs var vi gennem flere kæmpestore klippebuer og små sprækker, op til 60 meter lange tunneller og et utal af øens mere end 150 grotter, nogle ganske små og andre så store som katedraler – og de skulle alle undersøges grundigt. I nogle grotter førte sprækker videre ind til andre huler, så man til sidst måtte tænde pandelygten for at kunne orientere sig. I nogle af dem var svovllugten ret kraftig, og bobler sivede op gennem vandet, som nogle steder var ret varmt på grund af den termiske aktivitet. Der var hver dag indlagt 2 pauser undervejs, og da der hele tiden var spændene ting at undersøge, foregik al sejlads i adstadigt tempo, så dagsturene var i gennemsnit kun på 17 km. Totalt fik vi derfor kun roet godt 100 km og oplevede således ca. halvdelen af øens kyststrækning, men efter sigende også den mest spektakulære del.

Så gik det videre langs den høje klippekyst, som spillede i alle farver pga. de mange forskellige mineraler. Kysten kaldes også svovlkysten, da der er store svovlforekomster. Rod, vores guide, er geologuddannet og kunne fortælle om alle de geologiske forekomster. Han er australier og var oprindeligt kommet til øen for små tyve år siden for at deltage i et treårigt projekt, som skulle undersøge, om der var basis for at udvinde guld på Milos. Her forelskede han sig i Petrinela, som var en lokal sekretær på minekontoret, så da hans kontrakt udløb, besluttede han sig for at blive på øen og starte sit kajakfirma. Petrinela har siden overtaget det familiedrevne pensionat/café, og de to firmaer spiller rigtig godt sammen. Da det blev middagstid løb vi op på endnu en lækker strand for at spise frokost, som igen blev serveret som en lille buffet. Ovenfor lå ruinerne af en gammel svovlmine, som var aktiv i perioden 1890 til 1960. Nogle soledede sig efter maden, mens Rod viste andre rundt i de nedlagte minebygninger, hvis indre var et stort virvar af efterladt inventar og maskindele. Halvdelen af øens befolkning er stadig beskæftiget indenfor minedrift, men turisme er en voksende indtægtskilde.

På turen tilbage blæste det op og der var livlige bølger, hvor de andre kajaker på skift forsvandt bag bølgerne for sekundet efter at poppe op igen som bevægelige mål i et skydetelt. Vi passerede en række små fiskelejer og lagde ind til en af dem til eftermiddagspausen, hvor der igen blev serveret snacks og frugt og kage til kaffen. Da vi satte i vandet igen, lagde vi os i flåde for at prøve boat-race, hvor først Rod og bagefter Karen fra Brøndby Kajakklub løb frem og tilbage over vores fordæk.

Så gik det tilbage til udgangspunktet, og vi var hjemme ved pensionatet ved 18 tiden. Vi satte os i

solen og nød en landgangsbajer med tilhørende chips. Der var tid til et brusebad og lidt afslapning, inden vi igen gik på restaurant. Det var rart at rense kroppen for det fedtede salt, som også sætter sig som hvide strimer på skørt og grej. Når man er vant til at holde ferie i den øde svenske skærgård, hvor man selv skal fouragere, lave mad, vaske op, slå lejr op og ned, stuve kajaker, hente vand og i det hele taget være selvforsynende, så er dette liv jo luksus ud over alle grænser, og vi nød i fulde drag bare at blive serviceret på alle leder og kanter.

De fleste dage var start og slutpunkt det samme. Kun en enkelt dag roede vi fra Pollonia til Mandrakia, hvor Petrinela så kom og samlede os op. Vinden skiftede fra dag til dag, og det betød, at vi fik mulighed for at se de mest interessante kyststrækninger i løbet af ugen. Dagens tidsskema var ret ens, men oplevelserne på havet skiftede, så vi hver dag blev mættet med nye indtryk. Det var derfor helt rart, at fjerdedagen tirsdag var hviledag. Vi gav os derfor god tid til morgenmaden mens Petrinelas søstre åbnede deres forretninger lige over for. Den ene handlede med udstyr til kæledyr, den anden med tøj og den tredje havde en lampeforretning. Deres forældre boede i lejligheden over caféen, hvor de spiste hver dag, og andre familiemedlemmer boede i nabolaget, så familiesammenholdet var meget intenst. Vi slentrede gennem byen og snusede i forretninger. Nogle af dem var specialforretninger, men rigtig mange var svære at kategorisere, fordi vareudbuddet var meget broget og fuldstændig usammenhængende. Gaderne snoede sig stejlt rundt i byen, og ofte var der kun plads til at én bil kunne passere ad gangen. Smalle stejle gyder med trapper. Nabobyen Plaka var mest lagt an på turister og næsten uddød om vinteren. I vinduerne dominerede turistvarer, f.eks. små afstøbninger af den berømte statue "Venus fra Milo", et af de bedst kendte kunstværker fra antikkens Grækenland, som blev fundet på Milos i 1820, men nu er udstillet på Louvre i Paris. Overalt kan man også købe den tyrkiske lykkeamulet "Det blå øje", som siges at beskytte mod ondskab. Vi kom gennem landsbyen Tripiti på vej ned til kystbyen Klima, hvor vi spiste frokost på en strandrestaurant. På vej op igen kom vi forbi et stort amfiteater fra romertiden, som nu bliver brugt til friluftsteater og -koncerter. En anden attraktion i nærheden er de kristne katakomber, men de var desværre lukket, da vi kom forbi.

Alle husene er hvide, og vinduer og døre som regel blå. Uanset anvendelse er alle bygninger bygget over den samme læst og ligger med deres flade tage som enkeltstående eller sammenbyggede hvide sukkerkvalder. Det er ikke tilfældigt. Det kræver øens byggereglement for at give et ensartet udtryk, men det terningformede grundmodul giver alligevel rige og charmerende variationsmuligheder, så der ikke er to ens huse. Mange opfører deres hus i ét plan og bygger så senere en 1. sal ovenpå. Nogle bygninger var næsten færdige, men ikke helt. Muligvis fordi man ikke skal betale ejendomsskat, før byggeriet er helt afsluttet? De hvidkalkede mure og små vinduer holder varmen ude. De har jo andre klimaproblemer end os nordboere. De eneste bygninger, der skiller sig lidt ud er de små ortodokse kirker, som har en hvid kuppel med et kors øverst. På trods af travlheden i byerne hvilede der grundlæggende en ro og harmoni over scenet, som gjorde, at man følte sig godt tilpas.

Når vi satte ud var det ofte fra en lille øde strand, hvor der nogle steder også lå en restaurant, men Rod fortalte, at om bare en uge eller 14 dage ville stranden være som et fluepapir, og det ville være næsten umuligt at få et bord på restauranten. Han ville da ikke kunne bruge stedet, fordi han ikke ville kunne vende med traileren eller finde en parkeringsplads.

På en af strandene på naboøen Kimolos blev vi mødt af et æsel, som gik frit omkring i de omliggende bjerge. Det kom som regel ned til stranden, når der kom gæster. Dens lidt sørgmodige fremtoning fik mig til at tænke på æslet i Peter Plys. Rod havde trænet den til at stå bag en kraftig vandret gren, mens vi spiste, og når vi var færdige kom den frem og spiste resterne. Da jeg som den sidste stadig sad til bords, kom den og skubbede til mig med mu-

len for at signalere, at nu var det altså hans tur. Oppe på den nærmeste bjergryg lå et lille hus i ensom majestæt. Ejeren havde været 30 år om at bygge det, og det dyreste i byggeriet havde været at få transporteret byggematerialerne til stedet på æselryg, da der ikke førte veje ud til denne øde del af øen.

En dag roede jeg ind i en grotte og kom gennem snævre sprækker ind i flere små grotter. Det var totalt mørkt, så jeg havde tændt pandelygten, men

lyset var så svagt, at jeg kun lige kunne orientere mig. Pludselig reflekterede lyset i et par øjne og en høj grøn rungede i hulen. Jeg blev godt nok forskrækket og anede ikke hvad det var, så jeg fik rimelig travlt med at komme ud igen. Vel udenfor kunne de andre fortælle, at de havde set to små sæler, som jeg så åbenbart havde overrasket og jaget ud. Det var højst sandsynligt middelhavsmunkesæler, en lille sælart som primært lever i det ægæiske hav og som søger ind i grotterne for at hvile, føde eller blot søge skjul, så de har nok været ligeså forskrækkede som jeg.

En dag på sydkysten lagde vi i frokostpausen op på en strand, hvor sandet var så varmt, at det brændte under fødderne. Herfra svømmede vi rundt om et klippefremspring og kom hen til en hule, hvorfra der kom en svag svovldamp ud. Inde i hulen dryppede der skoldhede dråber ned fra loftet, og der var lige plads til at vi alle kunne krybe sammen i den termisk hede sauna. Vi skulle holde lav profil, for oppe under loftet var svovldampen så kraftig, at det var ubehageligt og sikkert også sundhedsfarligt. Det var spændende at opleve, men også dejligt igen at komme ud i den friske luft og det klare kølige vand.

En af de store oplevelser var turen den sidste dag til Kleftico- eller Piratbugten – på øens sydvestligste spids. Da vi roede gennem en kæmpestor klippeåbning, var det som at komme gennem skabet til Narnia og træde ind i en helt anden verden. Vældige hvide vindblæste kalkstensformationer i de utroligste former indrammede den stille solbeskinnede bugt med en gudsbenådet lille sandstrand. Ude på det gennemsigtige blå vand lå 5-6 opankrede store sejlskibe med turister på endagstur fra Adamas. I højsæsonen kunne der ligge op til 50 opankrede skibe, så igen var vi glade for at være der uden for højsæsonen. Det var bounty land i højeste potens og må være en oplagt location for enhver piratfilm. Det var i hvert fald ikke svært i fantasien at se opankrede sørøverskibe ligge på lur efter forbi sejlende bytte.

Rod er en meget kompetent og ansvarsfuld guide. Han er BCU 5 star sea kayak leader ligesom Dave og UKCC Level 2 sea kayak coach, så kom ikke her! Han er allestedsnærværende, opmærksom på gruppen og de enkelte deltagere, og bruger gerne pauserne til at vise rundt eller undervise i teknik og rul, så man føler sig tryk i hans hænder. En af deltagerne lærte faktisk at rulle i et par af pauserne. Som en ekstra service tager han billeder undervejs og lægger dem hver dag på kalenderen på sin hjemmeside,

så man kan downloade dem, når man kommer hjem og finde billeder af sig selv. Vi kan faktisk ikke finde et

eneste punkt at sætte fingeren på, som kunne være anderledes eller bedre. Alt oversteg vore forventninger, så vi kan varmt anbefale andre, som har mulighed for det, at opleve Milos. Vi vender i hvert fald gerne tilbage, hvis muligheden skulle opstå.

Til sidst lidt fakta:

Vi tog fra København fredag d. 17. maj og kom hjem igen lørdag d. 25. maj. Det er et godt tidspunkt at tage til Milos. En behagelig temperatur på 20° i skyggen med lune aftener og nætter, havtemperaturen nogenlunde det samme. Turistsæsonen er knapt begyndt, hvilket betyder, at gadebilledet er præget af lokalbefolkningen og man har strandene for sig selv.

Priser:

København-Athen retur:	2.520 kr.	8 kg. håndbagage og 23 kg. indchecket bagage
Athen-Milos retur:	681 kr.	
2 X Taxa Milos lufthavn - Triovalos	300 kr.	(deles mellem passagererne)
Explore Milos Package	5.000 kr.	

Rod Feldtmann skræddersyr tilbud efter ønske, men vi valgte den standardpakke, han kalder "Explore Milos Package" til 5.000 kr. (800 kr. i tillæg for enkeltværelse). Pakken inkluderer 8 overnatninger på Petrinela's Guesthouse i dejlige dobbelt værelser med bad og toilet, køleskab, el-kedel og altan, nogle endda med et lille the køkken, wi-fi, morgenbuffet i græsk tilsnit, 6 guidede dagsture i godt materiel og fin picnic frokost, snorkel udstyr, pakposer, undervisning undervejs efter ønske i rul og teknik.

På byens mange restauranter kan du få et aftensmåltid for +/- 100 kr. Man kan selvfølgelig bestille portionsretninger hver for sig, men konceptet er ligesom lagt an på, at man bestiller lidt af hvert og deler fra fadene.

Så alt i alt skal man regne med små 10.000 kr.

Du kan læse mere om Rod og Petrinela på www.seakayakgreece.com - en meget informativ hjemmeside.

Du kan læse mere om Milos på www.milosguide.dk

